

УДК 811.161.3'373:165.62

DOI 10.52928/2070-1608-2023-68-3-56-59

ФЕНОМЕН ПЕЯРАТЫЎНАСЦІ І ВЕРБАЛЬНЫЯ ПАВОДЗІНЫ МОЎЦЫ

канд. філал. навук Ю.А. КАПЦОВА
(Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна)

У артыкуле даследуецца паяратыўнасць у феноменалагічным аспекце. Раскрываецца сутнасць паяратыўных тактык і іх характар. Апісваюцца беларускамоўныя паяратыўныя тактыкі, якія ўплываюць на ход і характар зносін моўцаў. Адзначаецца іх сувязь з катэгорыяй вартасці і аспектам успрымання свету моўцам.

Ключавыя словы: паяратыўнасць, паяратыўныя тактыкі, вербальныя паводзіны, феноменалогія ўспрымання.

Уводзіны. У сучаснай лінгвістычнай літаратуры ўжываюцца паняцці паярацыі і паяратыўнасці. У мовазнаўстве яны даследуюцца як у стылістычным, так і ў дыскурсіўна-прагматычным планах. Так, В.А. Маслава называе паяратыўнасць адной з прымет моўнай карціны свету [1, с.150]. Пытанні моўнай паярацыі і паяратыўнасці займаліся такія даследчыкі, як У.І. Карасік [2], С.В. Лескіна [3], Г.У. Кавалеўская [4] і інш. Калі разглядаць розныя аспекты вывучэння і інтэрпрэтацыі паяратыўнасці, то ўзнікае думка аб яе феноменалагічным (сутнасным) характары. Гэта феномен свядомасці, які прысутнічае ў вербальных паводзінах Homo loquens (моўца). Моўца сам вырашае, як выказаць свае думкі і пачуцці, – прыніжаць (“ніз”) іх ці ўзвышаць (“верх”). Што тычыцца паяратыўнасці, то яна выяўляецца ў сітуацыі зносін “жывое слова жывога чалавека” (М. Бахцін) і характарызуецца свядомым прыніжэннем яе складнікаў. У феномене паяратыўнасці заўважаецца арыентацыя на канфліктаванне пры адсутнасці адкрытай прагматычнай канфрантацыі.

Феноменалагічнае разуменне паяратыўнасці сугучнае з сэнсам, які ўкладваўся ў гэты тэрмін на самым пачатку яго ўзнікнення ў лінгвістыцы. У французскай лінгвістыцы тэрмін *péjoratif* ужываецца параўнальна даўно. Паняцце паярацыі было ўведзена ў мовазнаўства на пачатку ХХ ст. Паводле Ш. Балі, паяратывы аказваюць неспрыяльны ўплыў на адрасата, адчуваюць і ганьбяць яго [5]. Што да этымалогіі тэрміна, то паняцце *péjoration* мае лацінскі этымон *péjorāre* ‘неспрыянне’. Аднак пад паяратыўнасцю падразумяецца стварэнне неспрыяльных этычных умоў для моўцаў у ходзе іх зносін. Гэта дасягаецца шляхам выкарыстання пэўных тактык, у якіх ужываюцца этычныя вербальныя сродкі паяратыўнага характару.

Асноўная частка. На прэзентацыі велічыні рэфэрэнта заснавана тактыка міёзісу. Выкарыстоўваючы гэтую тактыку, моўца не прадстаўляе рэалію дэмініўна. Міёзісна прэзентаваны рэфэрэнт не малы, а дробны, напрыклад: *Ён/Апейка/успомніў палескі жарцік, не раз чулы дома: “А за Гомелем людзі е?” – “Е. Толькі дробненькія”* (І. Мележ). У антыподных характарыстыках “буйнасці – дробнасці” паяратыўныя сэнсы спадарожнічаюць здрабнеласці. Дробнае ўсведамляецца як нявартае: *Дамашнія спрэчкі і ўсё іншае... не мае ніякай вартасці; усё гэта дробязь* (К. Чорны); *Пасядуць /Галяш і Зоська/ адно насупраць другога і перапытваюць усялякую драбязу* (К. Чорны).

Ужыванне паяратыўных назоўнікаў пашырана ў сферы сацыяльнай стратыфікацыі. Нярэдка такія дэрываты прысутнічаюць у ідэалагізаваных кантэкстах: – *Дражніць будучы... Там адны буржуйчыкі вучацца* (А. Асіпенка); – *Каровы нядоеныя і някормленыя равуць, вераіма, свінні, а наваўленыя калгаснічкі нашы чацвёрты дзень гуляюць* (А. Асіпенка); – *Адных “контрыкаў” – налева, другіх, бытавікоў, – направа* (Г. Далідовіч); – *Слабец афіцэрск, – сказаў Каварскі, – але перакуем і загартуем...* (А. Асіпенка); – *А ты не больна страішчай, камісарык, – вызьверыўся афіцэр (С. Грахоўскі); У інстытутах знайшліся аслепленыя, страціўшыя класавае чуццё інтэлігенцікі...* (А. Асіпенка); – *“Змылачак ты фюрэрскі”, – усміхнуўся ў думках (Я. Брыль); Сказала: “Толькі не з гэтым фрыцыкам”* (К. Каліна); – *Сярод немчыкаў е такія хлопцы, што хоць ты іх у зводных бяры, – азваўся Максім Ус. – Самі гэтага каменданціка на растанцовым крыжы разануць* (С. Грахоўскі); – *А гэты шафярок... Ён тыдзень назад атрымаў правы, які ў яго вопыт...* (М. Герчык). Пагардлівы сэнс выяўляюць назоўнікі, якія характарызуюць рэфэрэнтаў паводле іх паводзін, ладу жыцця, сілы і да т.п., напрыклад: *Напэўна, і сірату з дзетдома гэтая лярвачка не прыняла б, каб усынавіць – нашто ёй клопат лішні* (А. Карпюк); *Усмехаецца нармальнай жаночай усмешкаю – ладная фіфачка, далібог* (Г. Далідовіч); – *Я ж сапраўды побач з ёю – звычайная мяшчаначка* (М. Герчык); – *Ах, праведнік! Падсілачку сабе знайшоў...* (У. Міхно); *Сцяпан Мікалаевіч пахістаў галавой: маўляў, слабачок ты, Сіма* (А. Асіпенка); *Як і кожны раз, калі ўпыхалі новага чалавека, падскочыў нахабна нізкарослік...* (Г. Далідовіч). Пафас сацыяльнай пагарды ўласцівы вытворным назоўнікам, звязаным з інстытуцыяльнай рэальнасцю. Паказальным у гэтых адносінах з’яўляецца ўжыванне паяратыўных дэрыватаў ад слоў *дух, тып, суб’ект*, напрыклад: *Душок нядобры! – прамовіў ён /Башлыкоў/ значна... Позірк, якім навёў да Глушака, да Дубадзела, казаў, як гэта важна: “душок”* (І. Мележ); – *А прадукт твайёй галавы гоніць брак з буржуазным душком* (А. Асіпенка); – *Напрыклад, перада мною стаяў не страшна запушчаны Іван Дулька, а зусім мала на яго падобны чысценькі, прылізаны, як бы намазаны алеем, прыгладжаны тыпчык Кірэнка; – Гэты субчык мне адразу не спадабаўся* (Л. Левановіч).

Сярод суфіксаў, якія ўжываюцца ў вытворных прыметніках з адчужальным сэнсам, найбольш частотным аказваецца суфікс *-еньк-*. Прыметнік з гэтым суфіксам ужываецца пры выказванні здэкліва-пагардлівага пачуцця, напрыклад: – *Далёка твайму Барысу да яго [Івана]. Гэты шанавачы не будзе, сам любіць, каб яго*

шанавалі. А як жа! Рос у мамачкі адзіненкі ды любіменькі (Л. Гаўрылкін); – Ну і дурны ты, – выпаліў Сцёпка і пайшоў, кінуўшы напаследак: *Свяценькая душа* (А. Асіпенка); *Апейка глядзеў на здаровы, загарэлы твар, на гладкія чырвоныя шчокі і тоўстыя губы, якія, мабыць, любілі смачнёнькае, і думаў: “Хітры, разумны. Ліс...”* (І. Мележ); ... і нейкі немчык, *дохленькі, дробненькі, паўтара метра з шапкай* (М. Герчык).

Пры ўжыванні пярэрых дэрыватаў нярэдка сустракаюцца выпадкі, калі пярэрых форму мае не толькі прыметнік, але і назоўнік, да якога ён дапасуецца, напрыклад: *Завязалася гамонка. Граптам адзін немчык, гэтка дробненькі, пусценькі і рудзенькі, як абмалочаны жытнёвы каласок, зірнуў на мае баявыя медалі ды пытае: “Дзе, пан, пух-пух і бах-бах?”* (М. Капыловіч); – *Смерць не люблю такіх, што беленькія рукі баяцца запэчкаць у чорнай варожай крыві* (А. Асіпенка); *Побач з ёю сыноч – даволі тоўсценькі, мардасценькі* (М. Герчык).

Характэрнае этычнае адценне прыўносіцца ў выказванні дэрыватамі, утворанымі ад форм множнага ліку назоўнікаў, напрыклад: – *Без разгаворчыкаў таксама нельга, – сказаў ён [Дубадзел] навучальна, значна. “Разгаворчыкі”, – вымавіў з насмешкай* (І. Мележ); – *Не ведаю вашых настройчыкаў, а я настроены працаваць як трэба; – А не нашы настройчыкі каціньце пры сабе* (С. Грахоўскі); – *Нельга ісці на паваду! Нельга атакаць усякім настройчыкам! Весці за сабой – вось што трэба!* (І. Мележ); – *Ведай, як мы жывем, як ваюем. Гэта табе не па тратуарчыках хадзіць* (І. Шамякін); – *Гэты, пэўна, дэкрэцікаў бальшавіцкіх навёз* (С. Грахоўскі).

Такім чынам, тактыка мімізісу заснаванна на наўмыснай прэзентацыі дробнасці рэфэрэнта, мае пашыранае выкарыстанне ў сферы сацыяльных стасункаў і накіравана на адмаўленне сацыяльнай вартасці людзей, якімі часцей за ўсё выступаюць прадстаўнікі пэўных сацыяльных слаёў.

Тактыка парадзіравання можа быць названа тактыкай скажонага цытавання. Гэтая тактыка заснавана на характэрным для мастацтва прынтцыпе мімісісу (пераймання). Адчужальнае перайманне адзначаецца ў беларускай мове дзеясловамі *дражніць* ‘паўтараць у смешным выглядзе чые-небудзь словы, рухі і пад.’ (ТБСМ (2, 194), *перакрывіць* – падрабляючыся пад каго-н., падаць у наўмысна смешным, з’едлівым тоне чые-небудзь рухі, голас, мову і інш. Часцей за ўсё перакрыўленню падлягаюць ідыялектныя рысы гаворкі другога чалавека. Паводле манеры гаварыць ствараюцца этычныя характарыстыкі моўцы, напрыклад: – *Пішу. А што? – Іш ты яго, што ...штокала* (М. Лынькоў); – *Ты каго, даўганосы экала, клікаў? – Я, э-э, секвестрара тут чакаў...* (А. Бажко); *І працуюць, усе ў гурце адным... – Ну? – Ой жа нелюды ты, нукала...* (М. Лынькоў). Перакрыўляюцца асобныя элементы выказвання, напрыклад: – *Ну, хлеб здаецца патроху. – Ты мне, дорогой, не патрохай, а іди и буди мещан – пусть молотят* (Я. Брыль); *Браточкі, злітуіцеся, не сіраціце дзетак! – От ета “браточки” знайшліся! У ваўчынай зграі вашы браточки* (С. Грахоўскі); – *Я баюсь, як г-р-ы-м-л-іць, – тонкім дзіцячым голасам перакрывіў Кузьма дзяўчынку* (М. Хведаровіч); – *Бу-бу-бу! – перадражнівала Лідзін голас Люся* (А. Карпюк); – *Паснею, паснею, – дражніць бурклявая маці, – глядзі, каб не пераспеў ужо* (В. Гігевіч); – *Ладна, паверым! – кінуў я паблажліва, бесцырымонна адабраў канец вяроўкі і перадражніў яшчэ нават: “Уме-ю”, “Сама-а”. “Як бога ко-о-о-о-о...”* (А. Карпюк).

Падставай тактыкі парадзіравання выступае пашыраны шлях пазнання – аналогія. Калі чалавек чуе нешта незнаёмае, то ён, імкнучыся зразумець гэта, шукае яму аналогію – прыпадабняе да ўжо знаёмага. Чужая мова ўспрымаецца нечленараздзельнай суцэльнай плыню, у якой механічна паўтараюцца адназначныя элементы: – *Чужыя людзі, – махнуў рукой Забела. – Зразумей, што ён там гергеча* (І. Навуменка). У шматлікіх выпадках аналогія ў сваёй мове не знаходзіцца. Гэта можа паслужыць зачэпкам для таго, каб строіць кпіны з чужой гаворкі і яе элементаў, якія падаюцца для ўспрымальніка аномальнымі. Нехта не ў стане прыняць нехарактэрнае для сваёй мовы гучанне: – *Во, з пушчанцамі ў падсуседзях будзем? – засмяялася Уліта. – Чуеце, як вукае? – шэптам перакрывіла мужчыну “Кунь, вуз! Пушоў-пушаў”. Але ж слухала і Тэафілія тое нязвычайнае для жабынкоўцаў вуканне пушчанца. Ёй было трохі смешна, бо ў Глінках інакш гаварылі: вакалі (К. Каліна); “Ой, я толькі на хвілінку адышла, пані Юзя!” – “Не пані Юзя, а фраў Юзя! Колькі я буду вас вучыць?” – “Але ж, добраўка! Няхай ужо будзе храў, пані Юзя. Храў дык храў!”* (К. Каліна).

Адчужальнасць выяўляецца нехарактэрным для беларускай мовы спалучэннем гукаў [шм] – фанетычнай прыметай слоў нямецкага паходжання (напрыклад, *schtachlig* ‘хілы’, *schtutzig* ‘запэчканы’ і інш.). Славяне перадражніваюць немцаў: *Немец-каўбаса, немец-заімерац* (У. Даль). Разыходжанне з сінтагматыкай гукаў беларускай мовы робіць гукаспалучэнне [шм] інструментам адчужэння: – *Ого, немец! Ты з ім зраўняеся? Культура, парадак!.. Анкеты-шманкеты!..* (Я. Брыль); – *Марыхен-Шмарыхен... Ты дзеўку гэтым не пужай, – не мог сцяраць Іван* (В. Супрунчук); – *Якая мне розніца, хто ён. Ну і што, што Вронскі. Вронскі-Шмонскі-Дронскі. Абы чалавекам быў* (П. Місько); *Танцы-шманцы-абдыманцы* пачаліся ўжо каля поўначы. Да гэтай пары дзяўчыны гаварылі і спявалі песні (Л. Галубовіч); – *Курс-шмурч. Даўно трэба было ўжо спрабаваць, а то ўсё адкладваеш на потым* (П. Місько). Пагардліва ганебны сэнс характэрны словам з гукаспалучэннем [шм] – *шмара, шмэндрык, шмакадзяўка: – Я не такая, як ты падумаў тут. І не трэба трымаць мяне за шмару. Прывык усіх дзяўчын мераць адной меркай* (М. Клебановіч); *Свят павінен быць чалавекам пажылым, які мае вопыт у справе сватаўства, яму павінны давацца, а не які-небудзь нястальны шмэндрык, якога ніхто не ведае* (Л. Галубовіч); *Нехта з пракуранных забулдыг прасіпеў прапітым голасам, які гучыць у вушах Алеся і зараз: “Папалася, шмакадзяўка”* (П. Місько). Нікчэмнасць чалавека прэзентуецца таксама гукаспалучэннем [чм]: – *Так і будзе, якога-небудзь чмыра, што не праслужыў яшчэ і паўгода, пашлюць на дальні фарпост, дзе яго дастануць або свае, або духі* (Л. Галубовіч).

Паводле мімізіснай мадэлі творацца рыфмаваныя “дражнілкі”, пашыраныя ў вуснай штодзённай мове: – *А ўсё гэты дзед-барадзед-на кол уздзет. Усе беды ад яго. Каб у мяне быў законны бацька, то ніхто б не зачэпіў, не крануў. А так... Дзед-людэад* (П. Місько); *А на вёсцы людзі перажывалі: “От, знайшоўся на нашу гававу нейкі*

карла-шмарла (А. Асіпенка). Для нязмушанай мовы характэрны мімізісныя паўторы-адгалоскі, якія прысутнічаюць у сітуацыі зносін і абавязаны ім сваім узнікненнем: **Коржыкі-шморжыкі, булчкі-шмулчкі розныя там.** Але ж **наляпана-нашляпана**, зусім сюды не падыходзіць, не гарманіруе. Зноў сёння будуць гэтыя **лжучкі-шмучкі-цягучкі.** (3 разм.). Да сферы прастаноўна належаць рознага роду пароды ўласнага імені, напрыклад: «*Эй ты, апоўзлік, чаго вытараішчыўся, – падбягала да яго задзірыстая, ваяўнічая Наталка-Маталка. – Нечага за дзеўкамі падглядаць!*» (А. Асіпенка); – *А-а-а, хто да нас завітаў?! Анёл боскі!.. Херувімчык-Серафімчык!.. Здароў і не кашляй* (А. Асіпенка); «*А што мне гэты Карпуша-Гарбуша, – узлаваўся Канстанцін Вячаслававіч. – Ён на маіх харчах жыве ды яшчэ ўяўляе сябе гаспадаром!*» (А. Асіпенка); *А ты, Жэня-Жэньшэня, слухай* (П. Місько); *Імя цешчы хвакічаска блытаў: не Гаўрона Люцыянаўна гаварыў, а Гаргона Люцыфараўна* (П. Місько).

Тактыка легітымацыі заключаецца ў тым, што жывучы ў грамадстве, чалавек як бы паварочваецца рознымі бакамі да людзей і атрымлівае іх водзвывы аб сабе. Прызнанне надае ўсім і ўсяму вартасць. Аспект прызнання-непрызнання чалавека з боку другіх уплывае на самога чалавека і абумоўлівае яго паводзіны. Па сутнасці, у чалавека столькі эйдасаў (абліччаў), колькі індывідуумаў яго прызнаюць – “трымаюць” яго за кагосьці.

Грамадства патрабуе ад чалавека “трымаць марку” – апраўдваць сваё званне: *Ну які ён дырэктар, – мільганула думка ў Мішы. Хіба можа быць такім дырэктар. Усё ў яго не так – голас, паводзіны. – “Не дырэктар” сказаў: “У нас тут быў адзін, пасяліўся (А. Кажадуб); – Хіба ты жаніх! – залаваўся бацька. – Жаніх мне тут знайшоўся (І. Мележ); – Вярні хлопца! Вяжкі чортаў! Карп упэўнена крануў рукою плячо паліцэйскага (У. Караткевіч).*

Неапраўданне свайго звання імплікуецца безасабовым дзеясловам называецца і словазлучэннем так званы: *Калі ўжо прывязуць будаўнічыя матэрыялы? Надакучыла гэтая незабярыха. Майстра называецца, зусім не клапоціцца пра справу (А. Кажадуб); На жаль, зараз толькі такія так званыя пісьменнікі маюць доступ да СМІ (В. Гракун); Радаслаў Астроўскі – так званы прэзідэнт Беларускай цэнтральнай рады (Л. Прокша); Інжынер называецца. Заслугоўвае, калі не даюць грошай (Л. Прокша); Так званы каментатар Румбуціс дагаварыўся да таго, што палякі славянамі ўжо не з’яўляюцца, таму што яны не нашы (І. Месага).*

Неапраўданасць статуснага становішча чалавека на пісьме перадаецца двукоссем, напрыклад: *А пазней некаторыя савецкія “гісторыкі” нават далучылі “Нашу ніву” да чарнасоценнага лагера (“100 пытанняў і адказаў з гісторыі Беларусі”); Беларускія “каментатары” падчас працы ў прамым і не толькі эфіры шчыра паказалі сваю поўную прафесійную імпатэнцыю (І. Месага); Што раіў “агент” Міколу, чаго хадзіў да каменданта Радашковіч Шнейдэра, ніхто дакладна не ведае (Л. Прокша); Я глыбока перакананы, калі б заробкі і пенсіі нашых людзей залежалі ад колькасці слоў, выказаных гэтым “змагаром”, то мы былі б ужо самай заможнай краінай у свеце (В. Домаш); Афіцэр далажыў, што ў яго роце паявіўся служыцель культуры і катэгарычна запатрабаваў забраць “папа” прэч (І. Зданюк).*

Сацыяльнае прыніжэнне агента дасягаецца заменай яго прафесійнай назвы на менш прэстыжную, якая аказваецца для яго характарыстычнай, напрыклад: *рамеснік* ‘чалавек, які працуе фармальна, не творча, шаблонна’, *маляр* ‘мастак, які адносіцца да мастацтва як да штодзённай працы [ТСБМ, 3, 234], *канавал* ‘пра дрэннага ўрача, невука ў медыцыне’ [ТСБМ, 2, 609].

Тактыка элімінавання (лац. *eliminare* ‘аддаляць’) выяўляе антыподнасць “свайго” і “чужога” і мае відавочнае праксематычнае вымярэнне, у якім этычную рэлевантнасць набываюць параметры “блізкае” і “далёкае”. Незнаёмае “чужое” знаходзіцца па-за полем непасрэднага ўспрымання моўцаў. Больш таго, дамінуючай інтэнцыяй чалавека аказваецца аддаленне ад сябе ўсяго непрымальнага для яго. Моўная элімінацыя не з’яўляецца маўленчым актам па дзеяслову “гнаць”. Элімінацыі тыпу “*Вымятайся*”, “*Шуруй адсюль*”, “*Вон*”, “*Рукі прэч*” не азначаюць, што хто-небудзь каго-небудзь гоніць: – *Вымятайцеся зараз жа, каб я вас ні аднаго не бачыў!* (П. Пестрак). Элімінацыя – не каўзатыўны стымул, а інтэнцыянальны імпульс, які пасылаецца адрасату.

Феномен пасылу характарызуецца канкрэтызуючай адрасацыяй (пасылка для каго, пісьмо для каго). Дзеяслоў *наслаць* у беларускай мове мае герменеўтычны сэнс, параўн.: *Бог паслаў, пасланец багоў, паслаць паветраны пацалунак, паслаць прывітанне* і г.д. У сэнсавым полі дзеяслова *наслаць* нязменна прысутнічаюць сэнсы “бліжэй” і “далей”. У спалучэнні з некаторымі лаянкавымі словамі “пасылы” набываюць пеяратаўны характар (сэнс ‘пазбавіцца чагосьці-кагосьці, стаць абыякавым’): – *А пайшло яно да чорта. Абрідла. Сколькі ўжо можна....* (Разм.). Пеяратаўнымі пасыламі прэзентуецца моўная ідыяматыка, напрыклад: *Пайшоў к чарціям сабачым...* (Разм.). Разнастайныя адсыланні па мадэлі “Пайшоў ты...” звязаны са “знешнімі” месцамі, часцей нячыстымі. Назвы іх у вуснай мове табуіруюцца: *Пайшоў ты ў баню. Ідзі ты ў Прастаквашына* (Разм.). Пасылаюць туды, “куды людзі не ходзяць”. На пісьме ўсё непрымальнае для этычнага пачуцця чалавека табуіруецца шматкроп’ем.

Заключэнне. У вербальных паводзінах моўцы выяўляюцца неспецыфічныя пеяратаўныя тактыкі. Рэалізаваныя ў іх феноменалагічныя імплікацыі могуць быць спраектаваны на шкалу ацэнкі, аднак, па сутнасці, яны ўспрымаюцца ў святле параметраў “верх – ніз” і аказваюцца рэлевантнымі ў аспекце феномена вартасці, якому спадарожнічаюць пеяратаўныя сэнсы. Феномен пеяратаўнасці ўзнікае ў сітуацыі жывога маўлення і характарызуецца свядомым прыніжэннем яго складнікаў. Чужое падаецца анамальным і атрымлівае крытычную характарыстыку. Скажонай цытацыяй і шматлікімі дэрыватамі, утворанымі на падставе аналогіі, не даецца ацэнка і не выражаюцца ацэначныя адносіны да чужога. У этычных інструментах выяўляецца крытыка, якая ажыццяўляецца шляхам перакрыўлення ўсяго незнаёмага і аддаленага ад свайго свету чалавека. Слова-карыкатуры належаць да вобласці сітуацыйнай славеснай творчасці і гавораць пра дасціпнасць, такт і талент іх творцаў.

ЛИТАРАТУРА

1. Маслова В.А. Лингвокультурология: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений. – М., 2001. – 208 с.
2. Карасик В.И. Нормы поведения в языковой картине мира // Вестн. Моск. гос. обл. ун-та. – 2019. – № 4. – С. 35–49.
3. Лескина С.В. Категория пейоративности в русском и английском языках в аспекте лингвокультурологического сопоставления (на материале фразеологических единиц): дисс. ... д-ра филол. наук: 10.02.20; Челяб. гос. пед. ун-т. – Челябинск, 2010. – 447 л.
4. Ковалевская А.В. Пейоративные наименования лица в немецкой фразеологии: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. – М., 2008. – 12 с.
5. Балли Ш. Французская стилистика: пер. с фр. К.А. Долинина. – 2-е изд., стер. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 392 с.

Пастушій 01.03.2023

ФЕНОМЕН ПЕЙОРАТИВНОСТИ И ВЕРБАЛЬНОЕ ПОВЕДЕНИЕ ГОВОРЯЩЕГО

Ю.А. КОПЦОВА

(Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина)

В статье исследуется пейоративность в феноменологическом аспекте. Раскрывается сущность пейоративных тактик и их характер. Описываются белорусскоязычные пейоративные тактики, влияющие на ход и характер общения говорящих. Отмечается их связь с категорией стоимости и аспектом восприятия мира говорящим.

Ключевые слова: пейоративность, пейоративные тактики, вербальное поведение, феноменология восприятия.

THE PHENOMENON OF PEJORATIVENESS IN THE SPEAKER'S BEHAVIOR

Yu. KAPTSOVA

(Brest State A.S. Pushkin University)

The article explores pejorative in the phenomenological aspect. The essence of reparative tactics and their nature are revealed. The article describes the Belarusian-speaking iterative tactics that affect the course and nature of the speakers' communication. Their connection with the category of value and the aspect of the pagan perception of the world is noted.

Keywords: pejorative, pejorative tactics, verbal behavior, phenomenology of perception.